

De staat van het dier

Rapportage

December 2018

In opdracht van de Raad voor Dierenaangelegenheden

RAAD VOOR DIERENAANGELEGEDEN

Context

Eind 2018 heeft Kantar Public in opdracht van de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) het onderzoek 'De Staat van het Dier' uitgevoerd. In totaal deden er 2.010 Nederlanders mee aan het onderzoek. In dit onderzoek is gekeken wat de meningen van de Nederlanders zijn over de manier waarop men in Nederland omgaat met en denkt over dieren.

Er zijn vragen gesteld over vier verschillende diergroepen:

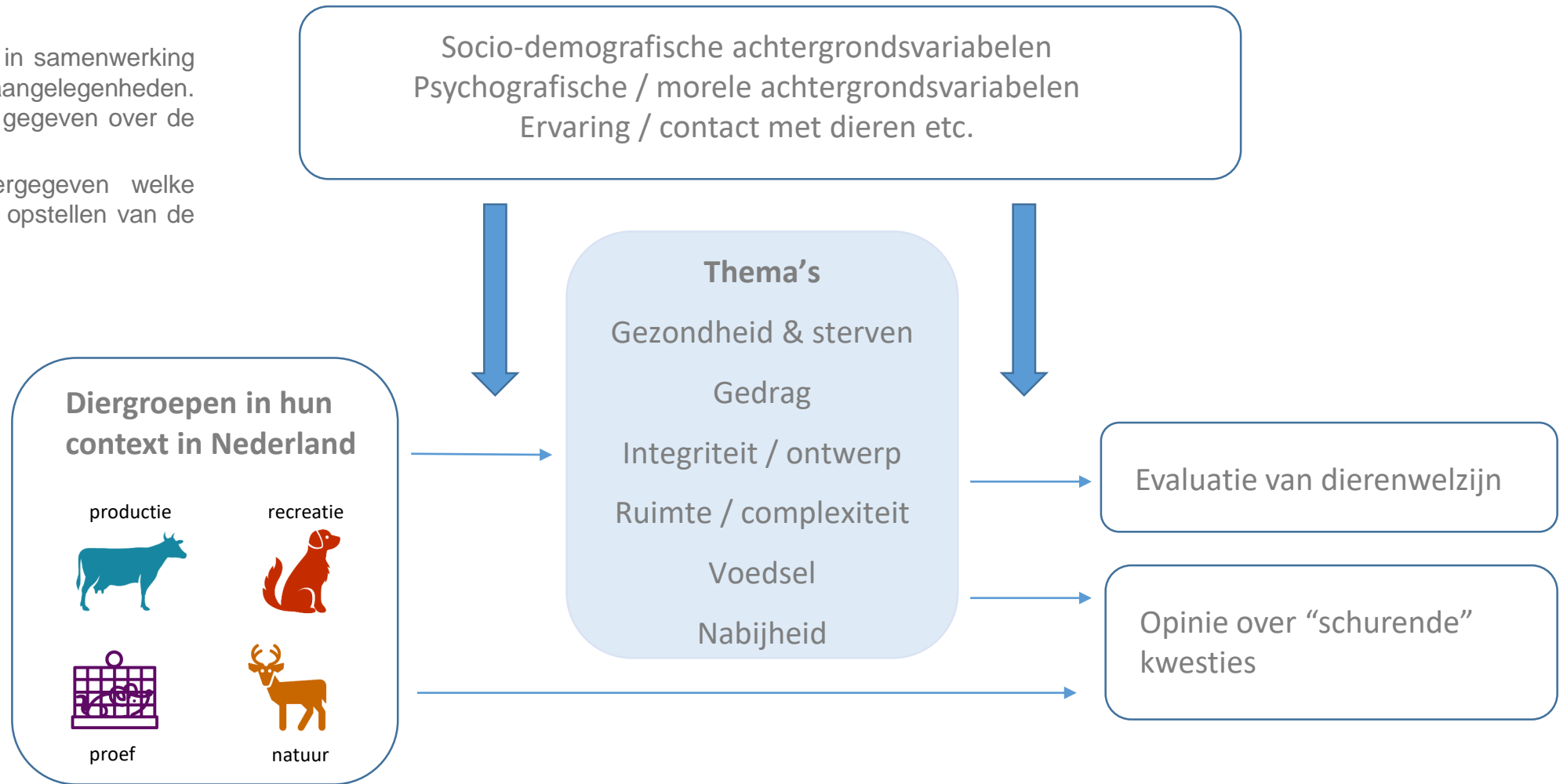
- Productiedieren;
- Recreatiedieren (inclusief dierentuindieren);
- Proefdieren;
- en Natuurdieren.

Deze icoontjes worden ook in de rest van het rapport gebruikt wanneer over deze diergroepen wordt gesproken.

Structuur achter de vragen

- De vragenlijst is opgesteld in samenwerking met de Raad voor Dierenaangelegenheden. Kantar Public heeft advies gegeven over de formulering van de vragen.
- Op deze pagina is weergegeven welke structuur is gebruikt bij het opstellen van de vragenlijst.

Onderzoeksspecificaties

Doelgroep

Het onderzoek is uitgevoerd onder het Nederlands publiek van 18 tot en met 69 jaar.

Respons

Uit het Kantar burgerpanel hebben we 3.340 personen van 18 tot en met 69 jaar geselecteerd. Deze personen hebben een uitnodiging gehad om een enquête in te vullen over een maatschappelijk onderwerp (zoals vrijwel alle onderzoeken in de publieke sector worden aangekondigd in dit panel). We hebben er bewust voor gekozen om het onderwerp van de enquête niet aan te kondigen. Van deze personen hebben er 2.010 de vragenlijst volledig ingevuld (respons van 60%). Voor dit panel is dit een gemiddelde respons.

Split run

Om de vragenlijst niet te lang te maken is ervoor gekozen om iedere respondent de vragen over twee van de vier verschillende diergroepen voor te leggen. De respondenten zijn willekeurig verdeeld over deze vier verschillende diergroepen. Op deze manier zijn de vragen over iedere diergroep door tenminste 1.000 respondenten beantwoord. Dit aantal is ruim voldoende om een nauwkeurig beeld te krijgen van de houding van Nederlanders ten aanzien van dit onderwerp.

Online methode

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van een online vragenlijst (CAWI: computer assisted web interviewing). Respondenten ontvingen een e-mail met daarin informatie over het onderzoek en een link naar de online vragenlijst. De antwoorden zijn anoniem verwerkt en niet te herleiden naar persoonsgegevens.

Veldwerkperiode

Het veldwerk heeft gelopen van 18 oktober tot en met 1 november 2018. In deze periode is één reminder verstuurd.

Weging

De data zijn gewogen op basis van ideaalcijfers van het Nederlands publiek van 18 jaar en ouder. De volgende achtergrondvariabelen zijn meegenomen in de weging: geslacht, leeftijd, opleiding, etniciteit, regio, stedelijkheidsgraad en grootte huishouden.

Vragen

Er is meer data beschikbaar dan dat er in het rapport wordt weergegeven. Mochten er nog vragen leven die betrekking hebben op analyses/data, die in dit rapport niet vermeld staan, dan kunnen deze eventueel uit de tabellen worden gehaald. Neem in dat geval binnen enkele maanden na de publicatie van dit rapport contact op met de Raad voor Dierenaangelegenheden.

1

Samenvatting

Samenvatting (1 van 2)

In opdracht van de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) heeft Kantar Public eind 2018 het onderzoek 'De Staat van het Dier' uitgevoerd. Het onderzoek is uitgevoerd onder een representatieve steekproef van 2.010 Nederlanders. In dit onderzoek is gekeken wat de meningen van de Nederlanders zijn over de manier waarop men in Nederland omgaat met en denkt over dieren.

Dierenwelzijn gaat Nederlanders aan het hart

- Vrijwel alle Nederlanders zeggen dat het welzijn van dieren hen aan het hart gaat. Bijna drie kwart geeft hiervoor een cijfer tussen de 8 en de 10. Nederlanders noemen het vaakst dierenmishandeling (86%) als de meest negatieve kant aan onze omgang met dieren. Het meest positieve is dat dieren liefde, warmte en gezelligheid geven (82%).

Mens en dier niet gelijkwaardig, maar dieren hebben wel een eigen waarde

- Circa een kwart (24%) vindt dat mensen en dieren gelijkwaardig zijn. Het overige deel vindt dat de mens superieur is. Verder vindt de meerderheid dat: de mens de morele plicht heeft om goed te doen voor alle dieren (72%); alle dieren een moreel recht op leven hebben (80%); en alle dieren een eigen waarde hebben (99%).

Megastallen zijn niet populair

- Zes op de tien Nederlanders (60%) vinden dat er in megastallen nooit sprake kan zijn van voldoende aandacht voor gezondheid en het welzijn van productiedieren. Echter verwacht men niet dat er (omdat we steeds vaker vleesvervangers en namaakvlees zullen eten) op korte termijn een einde komt aan de varkenshouderij. Slechts een vijfde (20%) is het (helemaal) met deze stelling eens.

Dierenwelzijn is een genuanceerd begrip

- Wanneer we vragen hoe er in Nederland wordt omgegaan met dieren, blijkt dat het nogal uitmaakt over welke diergroep we het hebben. Bij proefdieren en productiedieren geven mensen een lager rapportcijfer (5,7 en 6,1) dan bij natuurdieren en recreatiedieren (6,8 en 7,3).

Welzijn productiedieren gestegen afgelopen tien jaar volgens deel van Nederlanders

- Ruim twee vijfde van de Nederlanders (43%) is van mening dat het welzijn van productiedieren de afgelopen tien jaar sterk is verbeterd. Verder vindt men relatief vaak dat productiedieren het in Nederland veel beter hebben dan in andere Europese landen.

De helft van de Nederlanders vindt dat de mens niet alle soorten dieren mag doden, ook al gebeurt dit snel en pijnloos

- Er zijn wel rechtvaardigingen voor het doden van dieren. De belangrijkste zijn: als het een gevaar vormt voor mensen (84%) en als het dier ernstig en uitzichtloos lijdt (83%). Daarna noemt men pas dat het rechtvaardig is om 'voor voedsel' een dier te doden (45%). Bij het doden van dieren maakt het ook uit over welke diergroep we het hebben. Nederlanders zijn het er vaker niet (dan wel) mee eens dat productie- en recreatiedieren worden gedood wanneer ze oud zijn, er geen plek voor is of als ze overlast veroorzaken. Kleine proefdieren en natuurdieren lijken tot een andere categorie te behoren: 29% van de Nederlanders is het er bijvoorbeeld (helemaal) mee eens dat het geen probleem is om laboratoriummuizen en – ratten te doden.

Samenvatting (2 van 2)

Verdeeldheid over afschieten edelherten om hongerdood te voorkomen

- Er is enige verdeeldheid over de stelling dat het goed is om een groot aantal edelherten af te schieten om sterfte door honger te voorkomen; 39% is het hier (helemaal) mee eens, terwijl 27% het juist (helemaal) niet eens is met deze stelling. Meer steun is er voor het plan om een kostbare verbinding met de Veluwe aan te leggen om dierensterfte te voorkomen: 48% van de Nederlanders is het (helemaal) eens met deze stelling.

Dieren moeten voldoende bewegingsruimte krijgen

- De helft van de Nederlanders (50%) vindt het niet acceptabel als varkens, kippen en koeien onvoldoende ruimte en afleiding krijgen, ook niet als het geen negatieve gevolgen heeft voor hun lichamelijke gezondheid. Bij natuurdieren is iets meer terughoudendheid te merken. Een kwart (25%) van de Nederlanders vindt dat natuurdieren in Nederland overal vrij en naar hun eigen voorkeuren naar toe moeten kunnen bewegen en rondtrekken, ook als dit leidt tot overlast voor mensen.

Dieren moeten hun natuurlijke gedrag uit kunnen voeren

- Over het algemeen vinden de meeste Nederlanders dat dieren hun natuurlijke gedrag moeten kunnen uitvoeren. Zo vindt 43% het niet aanvaardbaar om sociale dieren als konijnen in hun eentje te houden als het medisch-wetenschappelijk onderzoek daarom vraagt. Mensen zijn wel meer verdeeld over het natuurlijke gedrag van wolven. Drie op de tien vinden dat wolven niet moeten worden belemmerd in hun natuurlijk gedrag, terwijl een evengroot deel het niet eens is met deze stelling

Verdeeldheid over een verbod op bijvoederen van natuurdieren in de winter

- Nederland is verdeeld over het bijvoederen van natuurdieren: 36% vindt dat bijvoederen in de winter van dieren in de natuur verboden moet worden, terwijl 30% dit verbod geen goed idee vindt.

Waarom zou alleen een deel van de mensen vegetariër zijn?

- 16% van de Nederlanders vindt dat het een goed idee is om (met het oog op vleesvermindering) voor vleeseters als honden en katten een uitsluitend vegetarisch voer te ontwikkelen.

Weerstand ten aanzien van genetische modificatie bij dieren

- Drie kwart (75%) van de Nederlanders is het niet eens met de stelling dat het DNA van een dier mag worden aangepast als het dier daarmee beter past bij de wensen van mensen. Er bestaat wat minder weerstand ten aanzien van genetische modificatie als hiervoor een andere reden wordt aangedragen. Zo vindt 22% het acceptabel om menselijke genen in te bouwen in het DNA van muizen omdat de resultaten van dieronderzoek dan beter vertaalbaar zijn naar de mens.

2

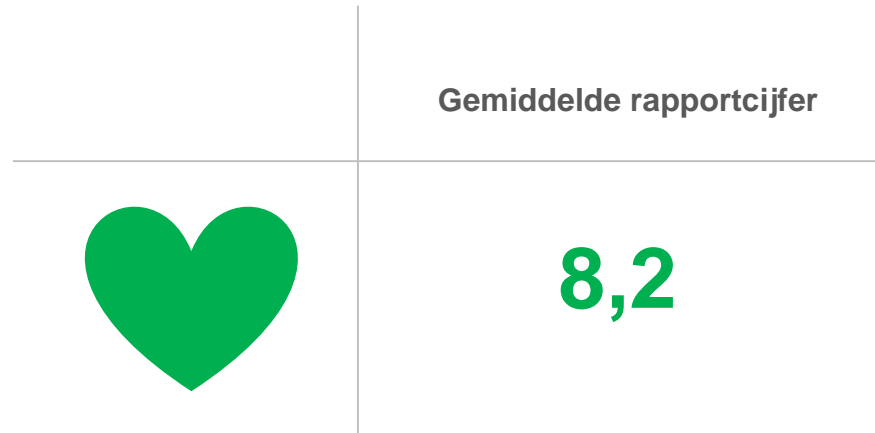
Resultaten deel 1:
Dierenwelzijn

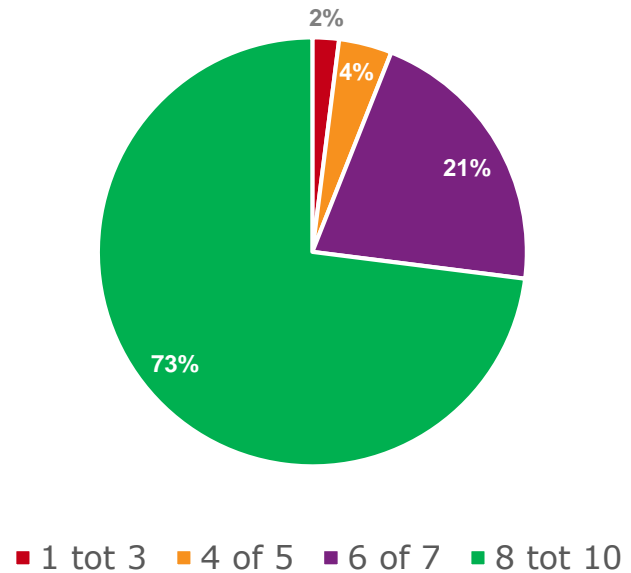

Vrijwel alle Nederlanders zeggen dat het welzijn van dieren hen aan het hart gaat

- Vrijwel alle Nederlanders zeggen dat het welzijn van dieren hen aan het hart gaat. Bijna drie kwart (73%) geeft hiervoor een cijfer tussen de 8 en de 10.
- Een kleine groep (6%) geeft een onvoldoende (5 of lager).

Mate waarin dierenwelzijn mensen aan het hart gaat

Kunt u op een schaal van 1 t/m 10 aangeven hoezeer het welzijn van dieren u aan het hart gaat? Basis: alle respondenten (n=2.010)

Dierenmishandeling en verwaarlozing is de meest negatieve kant van onze omgang met dieren

- Nederlanders noemen het vaakst dierenmishandeling en verwaarlozing (86%) als de meest negatieve kant aan onze omgang met dieren.
- Aan de andere kant vinden ze het meest positieve van onze omgang met dieren dat deze liefde, warmte en gezelligheid geven (82%).

Belangrijkste negatieve kanten aan onze omgang met dieren

Zet de 3 volgens u belangrijkste negatieve kanten aan onze omgang met dieren op volgorde van belangrijkheid. In dit figuur zijn uitsluitend de vijf meest genoemde kanten weergegeven. Basis: alle respondenten (n=2.010)

Belangrijkste positieve kanten aan onze omgang met dieren

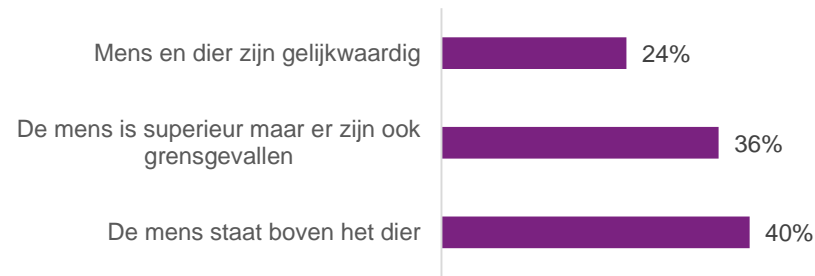

Zet de 3 volgens u belangrijkste positieve kanten aan onze omgang met dieren op volgorde van belangrijkheid. In dit figuur zijn uitsluitend de vijf meest genoemde kanten weergegeven. Basis: alle respondenten (n=2.010)

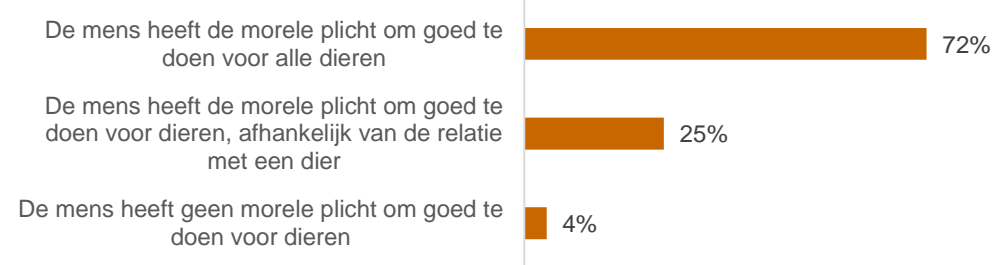
Mens en dier niet gelijkwaardig, maar dieren hebben wel een eigen waarde

- Er is enige verdeeldheid over de gelijkwaardigheid van mensen en dieren. Circa een kwart (24%) vindt dat mensen en dieren gelijkwaardig zijn. Het overige deel vindt dat de mens superieur is (al dan niet met grensgevallen).
- Verder vindt de meerderheid dat: de mens de morele plicht heeft om goed te doen voor alle dieren (72%); alle dieren een moreel recht op leven hebben (80%); en alle dieren een eigen waarde hebben (99%). Bij die laatste stelling zegt overigens de helft van de mensen (50%) dat de betekenis die mensen aan een eigen waarde geven wel van mens tot mens verschilt.

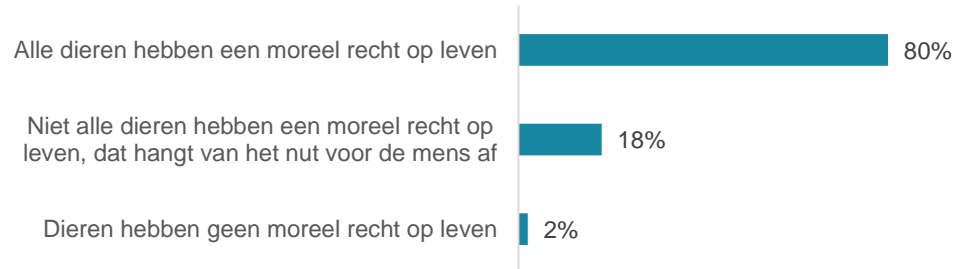
Gelijkwaardigheid van mens en dier

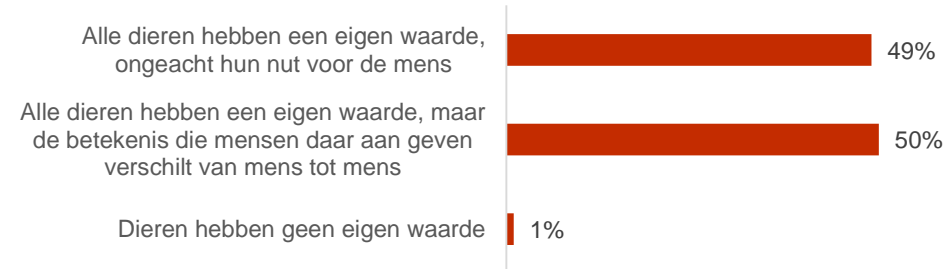
Morele plicht om goed te doen voor dieren

Recht op leven

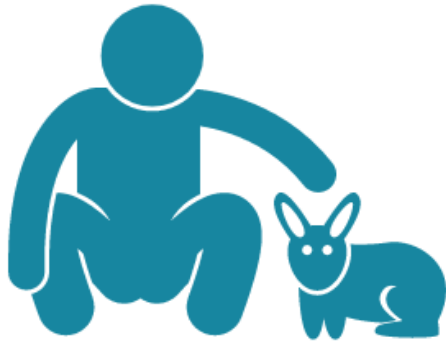
Eigen waarde

Kies het antwoord dat het dichtst bij uw eigen mening. Basis: alle respondenten (n=2.010)

Dieren hebben een eigen waarde, omdat ze gevoel hebben en omdat ze onderdeel zijn van het ecosysteem

- Aan de mensen die vinden dat dieren een eigen waarde hebben, is gevraagd wat daarvoor hun belangrijkste argumenten zijn.
- De meest genoemde antwoorden zijn:
  - Omdat dieren levende wezens zijn en gevoel hebben (63%);
  - Omdat dieren en mensen onderdeel zijn van het ecosysteem (54%).

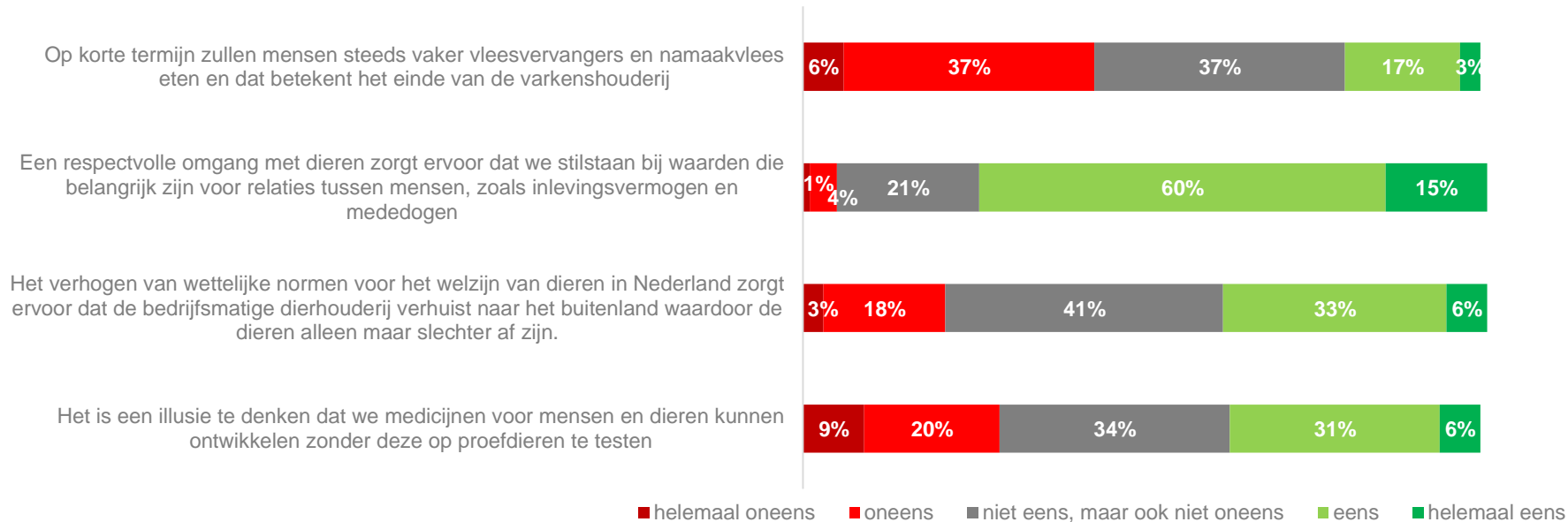
Belangrijkste argumenten waarom dieren wel een eigen waarde hebben

Wat zijn de belangrijkste argumenten voor uw mening dat dieren een eigen waarde hebben. Basis: alle respondenten die vinden dat dieren een eigen waarde hebben (n=1.984)

Een respectvolle omgang met dieren zorgt ook voor meer inlevingsvermogen en mededogen in de samenleving

- Drie kwart van de Nederlanders (75%) vindt dat een respectvolle omgang met dieren ervoor zorgt dat we stilstaan bij waarden die belangrijk zijn voor relaties tussen mensen, zoals inlevingsvermogen en mededogen.
- Verder verwacht men niet dat er (omdat we steeds vaker vleesvervangers en namaakvlees zullen eten) op korte termijn een einde komt aan de varkenshouderij. Slechts een vijfde (20%) is het (helemaal) met deze stelling eens.

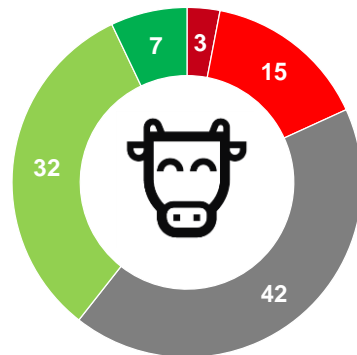

Nu volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: alle respondenten (n=2.010)

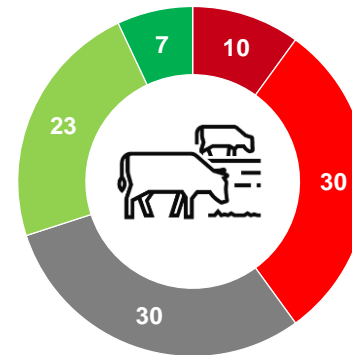
Verdeeldheid over dierenwelzijn in huidige vorm van veehouderij

- Circa vier op de tien Nederlanders (39%) vinden dat we moeten luisteren naar wat het dier wil in plaats van onze eigen maatstaven gebruiken.
- Er bestaat verdeeldheid over de stelling dat het *niet mogelijk* is om dierenwelzijn te kunnen waarborgen in de huidige vorm van veehouderij: 30% is het hier (helemaal) mee eens, terwijl 40% het (helemaal) niet eens is met de stelling.
- Megastallen zijn in ieder geval niet populair. Zes op de tien Nederlanders (60%) vinden dat er in megastallen nooit sprake kan zijn van voldoende aandacht voor gezondheid en het welzijn van productiedieren.

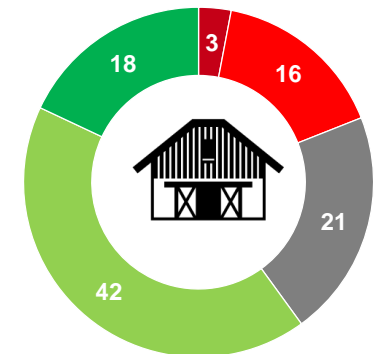
Wij mensen moeten niet onze eigen menselijke maatstaven gebruiken, maar hoognodig luisteren naar wat het dier wil.

In de huidige vorm van veehouderij is het niet mogelijk om dierenwelzijn te waarborgen.

In megastallen kan nooit sprake zijn van voldoende aandacht voor gezondheid en welzijn van de productiedieren.

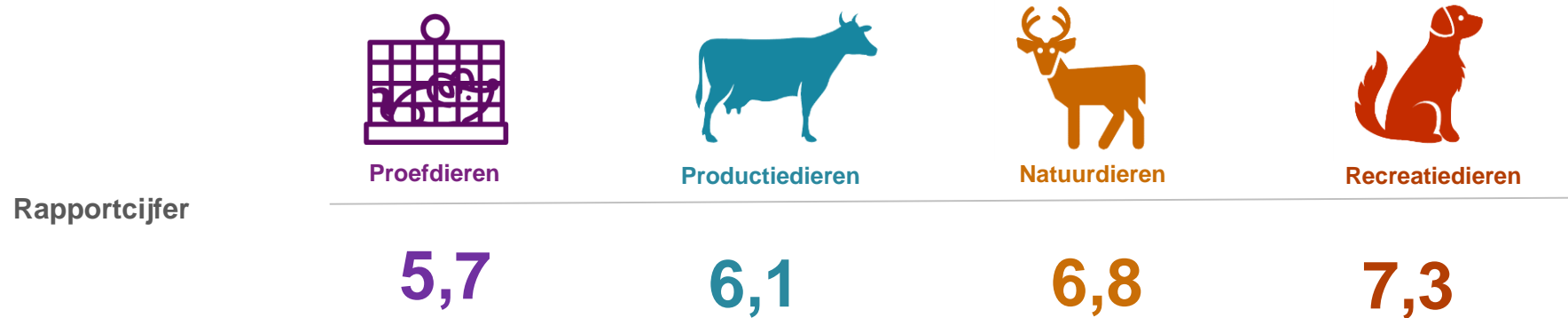

- helemaal oneens
- oneens
- niet eens, maar ook niet oneens
- eens
- helemaal eens

Nu volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: alle respondenten (n=2.010)

Dierenwelzijn is een genuanceerd begrip; met recreatiedieren wordt beter omgegaan dan met productiedieren volgens Nederlanders

- Wanneer we vragen hoe er in Nederland wordt omgegaan met dieren, blijkt dat het nogal uitmaakt over welke diergroep we het hebben.
- Bij proefdieren en productiedieren geven mensen een lager rapportcijfer (5,7 en 6,1) dan bij natuurdieren en recreatiedieren (6,8 en 7,3).*

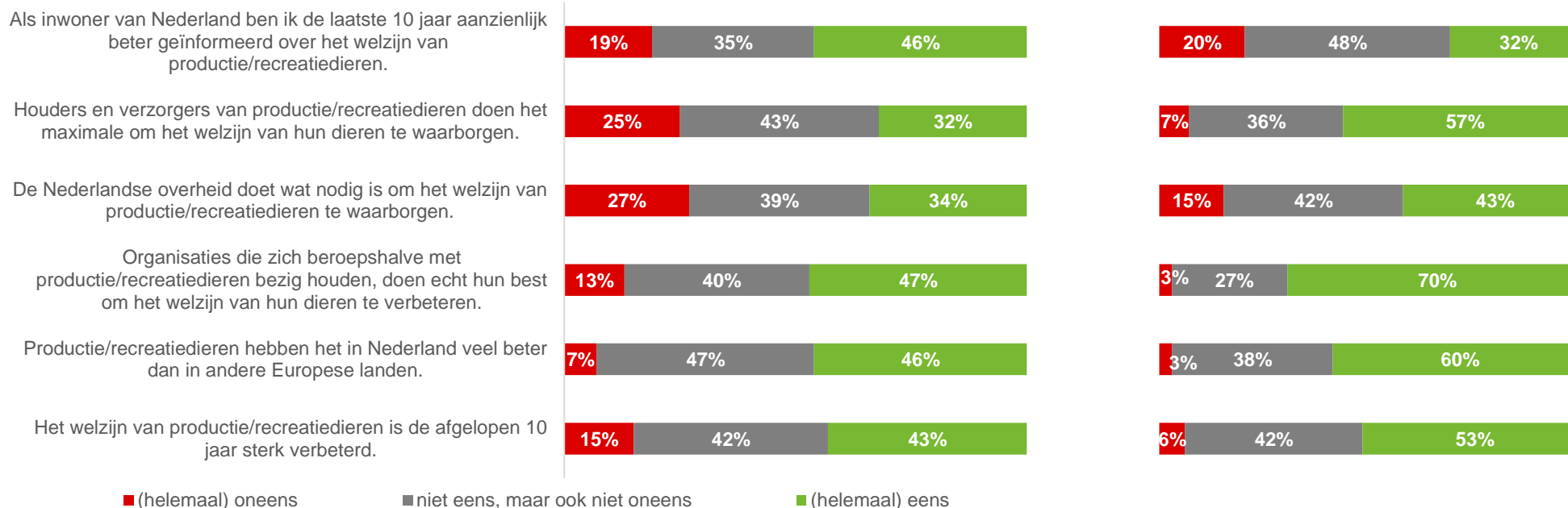

* Wanneer in dit rapport wordt gesproken over verschillen (hoger of lager / groter of kleiner) gaat het om getoetste significante verschillen. In de statistische toetsen is uitgegaan van een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Dit betekent dat indien de gevonden verschillen significant zijn, het voor 95% zeker is dat de verschillen berusten op werkelijke verschillen en niet op toevallige (steekproef)fluctuaties. Er is gebruik gemaakt van de t-toets en de chi-kwadraat toets.

Welk cijfer van 1 t/m 10 zou u geven voor de manier waarop erin Nederland in het algemeen wordt omgegaan met deze diergroep? | Basis helft van respondent (n= circa 1.000)

Welzijn productiedieren is verbeterd in afgelopen 10 jaar

- Ruim twee vijfde van de Nederlanders (43%) is van mening dat het welzijn van productiedieren de afgelopen tien jaar sterk is verbeterd. Verder vindt men relatief vaak dat productiedieren het in Nederland veel beter hebben dan in andere Europese landen.
- Bij recreatiedieren liggen deze percentages hoger.

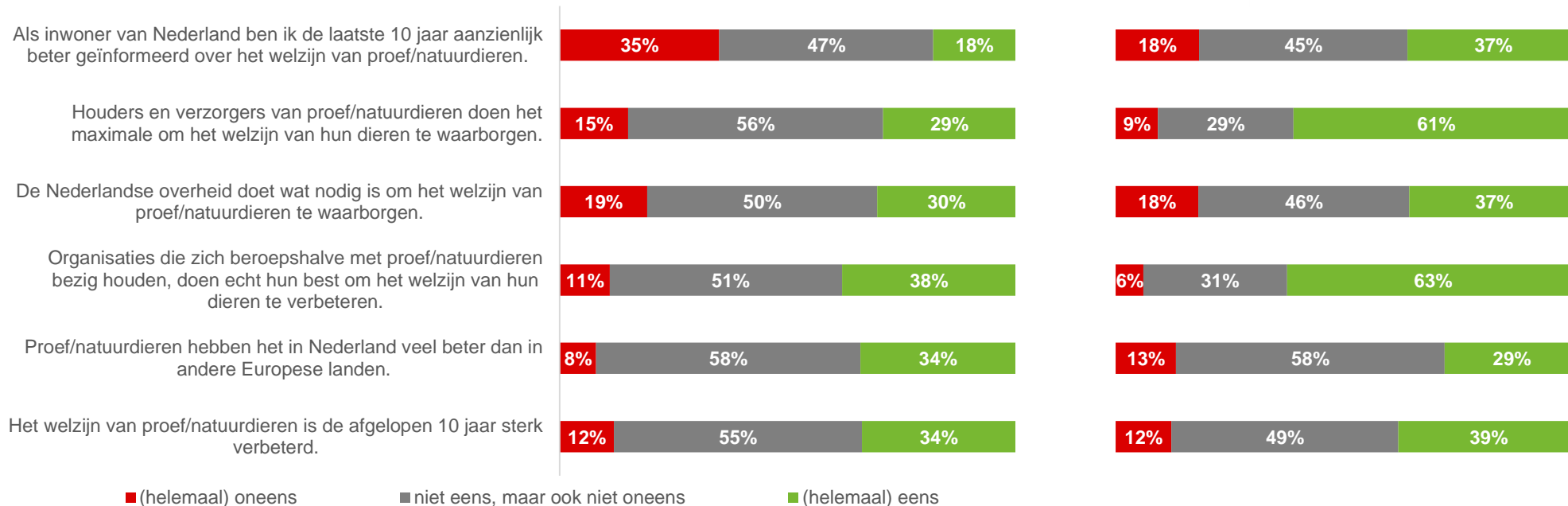

Nu volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: helft respondenten (n=circa 1.000)

Organisaties doen het maximale om welzijn van natuurdieren te waarborgen

- Zes op de tien Nederlanders (63%) vinden dat organisaties die zich beroepshalve met natuurdieren bezig houden het maximale doen om het welzijn van deze dieren te waarborgen. Over de overheid is men iets minder optimistisch; een derde (37%) vindt dat de overheid doet wat nodig is om het welzijn van natuurdieren te waarborgen.
- Bij proefdieren liggen deze percentages lager.

Nu volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: helft respondenten (n=circa 1.000)

Verschillen naar achtergrondmerken in dit hoofdstuk (1 van 3)

- Hieronder is weergegeven in hoeverre de resultaten in dit hoofdstuk verschillen naar enkele achtergrondkenmerken (stedelijkheidsgraad, wel geen contact met dieren in dagelijkse leven en leeftijd). Omwille van de leesbaarheid van dit rapport, is dit uitsluitend gedaan voor de resultaten in dit hoofdstuk en niet voor de overige hoofdstukken. Er is meer data beschikbaar. Mochten er nog vragen leven die betrekking hebben op analyses/data, die in dit rapport niet vermeld staan, dan kunnen deze eventueel uit de tabellen worden gehaald. Neem in dat geval binnen enkele maanden na de publicatie van dit rapport contact op met de Raad voor Dierenaangelegenheden.
- Hieronder worden overigens alleen resultaten getoond als er significante verschillen ($\alpha < 0,05$) zijn aangetroffen (groene kleur betekent significant hoger; rode kleur is significant lager; kleurloos is geen significant verschil). Indien de vraag/stelling niet staat vermeld, dan zijn er ook geen significante verschillen naar achtergrondkenmerken bij deze vraag.

Stellingen	woonachtig in (zeer) sterk stedelijke gebieden	woonachtig in gemiddeld stedelijke gebieden	woonachtig in weinig/niet stedelijke gebieden	geen contact met dieren in het dagelijks leven	wel contact met dieren in het dagelijks leven	Jonger (18 t/m 34 jaar)	Gemiddeld (35 t/m 49 jaar)	Ouder (50 t/m 69 jaar)
% (helemaal) eens met stelling								
Dierenwelzijn gaat me aan het hart (deel dat een 8 of hoger geeft).	73	69	76	53	89	70	70	78
Mens en dier zijn gelijkwaardig	27	18	21	18	28	22	23	25
De mens heeft de morele plicht om goed te doen voor alle dieren	73	68	71	66	76	70	71	73
Alle dieren hebben een moreel recht op leven	82	76	80	75	84	82	78	81
Alle dieren hebben een eigen waarde, ongeacht hun nut voor de mens	51	47	45	44	52	48	48	51

Verschillen naar achtergrondmerken in dit hoofdstuk (2 van 3)

Stellingen	woonachtig in (zeer) sterk stedelijke gebieden	woonachtig in gemiddeld stedelijke gebieden	woonachtig in weinig/niet stedelijke gebieden	geen contact met dieren in het dagelijks leven	wel contact met dieren in het dagelijks leven	Jonger (18 t/m 34 jaar)	Gemiddeld (35 t/m 49 jaar)	Ouder (50 t/m 69 jaar)
% (helemaal) eens met stelling								
Dieren geven liefde, warmte en gezelligheid is belangrijke positieve kant van onze omgang met dieren.	83	79	82	69	92	85	80	81
Dieren helpen gehandicapten en ouderen van dagen in het dagelijkse leven is belangrijke positieve kant van onze omgang met dieren.	49	52	49	51	49	47	46	55
Gevarieerd aanbod aan smakelijk en gezond vlees, melk en eieren is belangrijke positieve kant van onze omgang met dieren.	28	31	25	39	19	29	30	24
Dieren zijn een bron van kennis, verwondering en inspiratie is belangrijke positieve kant van onze omgang met dieren.	36	30	29	27	38	34	35	31
De veehouderij en visserijsector zijn van groot economisch belang is belangrijke positieve kant van onze omgang met dieren	17	22	23	27	13	18	18	21
Krappe en saaie huisvesting is belangrijke negatieve kant van onze omgang met dieren	35	32	32	31	36	36	36	30
Transport van productiedieren over grote afstanden is belangrijke negatieve kant van onze omgang met dieren	39	33	36	34	39	30	35	44
Het ruimen van gezonde dieren bij een dierziekte-epidemie is belangrijke negatieve kant van onze omgang met dieren	36	43	45	39	40	39	40	40
Gezondheidsrisico's voor de mens als gevolg van hoog antibioticagebruik in veehouderij is belangrijke negatieve kant van onze omgang met dieren	43	48	41	53	35	42	47	42

Verschillen naar achtergrondmerken in dit hoofdstuk (3 van 3)

Stellingen	woonachtig in (zeer) sterk stedelijke gebieden	woonachtig in gemiddeld stedelijke gebieden	woonachtig in weinig/niet stedelijke gebieden	geen contact met dieren in het dagelijks leven	wel contact met dieren in het dagelijks leven	Jonger (18 t/m 34 jaar)	Gemiddeld (35 t/m 49 jaar)	Ouder (50 t/m 69 jaar)
% (helemaal) eens met stelling								
Wij mensen moeten niet onze eigen menselijke maatstaven gebruiken, maar hoognodig luisteren naar wat het dier wil	41	34	39	31	45	37	39	40
In de huidige vorm van veehouderij is het niet mogelijk om dierenwelzijn te waarborgen.	34	27	26	28	32	31	28	31
Een respectvolle omgang met dieren zorgt ervoor dat we stilstaan bij waarden die belangrijk zijn voor relaties tussen mensen, zoals inlevingsvermogen en mededogen	74	73	76	69	79	72	76	75
Op korte termijn zullen mensen steeds vaker vleesvervangers en namaakvlees eten en dat betekent het einde van de varkenshouderij	23	16	17	20	20	21	18	20
In megastallen kan nooit sprake zijn van voldoende aandacht voor gezondheid en welzijn van de productiedieren	63	54	58	56	64	61	60	60
Voor de manier waarop erin Nederland in het algemeen wordt omgegaan met natuurdieren geef ik een 8 of hoger	26	28	34	30	28	31	30	27
Het welzijn van recreatiedieren is de afgelopen 10 jaar sterk verbeterd	51	52	56	48	56	50	51	56
Nederlandse overheid doet wat nodig is om het welzijn van recreatiedieren te waarborgen	42	47	42	48	38	45	44	41
Als inwoner van Nederland ben ik de laatste 10 jaar aanzienlijk beter geïnformeerd over het welzijn van recreatiedieren	31	34	33	28	36	28	31	36
Het welzijn van proefdieren is de afgelopen 10 jaar sterk verbeterd	33	36	34	39	30	34	31	35
De Nederlandse overheid doet wat nodig is om het welzijn van proefdieren te waarborgen	29	34	30	37	25	32	29	30

3

Resultaten deel 2:
Het doden van dieren en
andere kwesties

Helft van Nederlanders vindt dat de mens niet alle soorten dieren mag doden, ook al gebeurt dat snel en pijnloos

- De helft van de Nederlanders (50%) vindt dat de mens niet alle soorten dieren mag doden, ook al gebeurt dit snel en pijnloos.
- Er zijn wel rechtvaardigingen voor het doden van dieren. De belangrijkste zijn:
  - als het een gevaar vormt voor mensen (84%);
  - en als het dier ernstig en uitzichtloos lijdt (83%)
- Daarna noemt men pas dat het rechtvaardig is om 'voor voedsel' een dier te doden (45%).

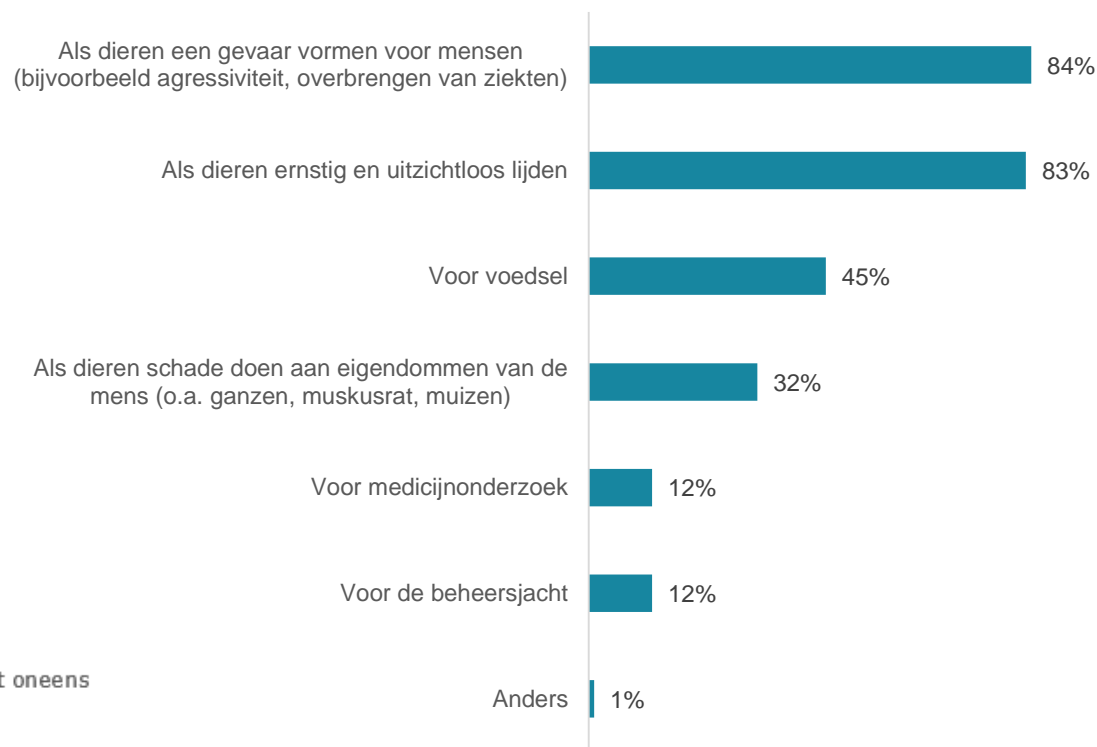
De mens mag alle soorten dieren doden, mits dit snel en pijnloos gebeurt.

■ helemaal oneens
■ oneens
■ niet eens, maar ook niet oneens
■ eens
■ helemaal eens

Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: alle respondenten (n=2.010)

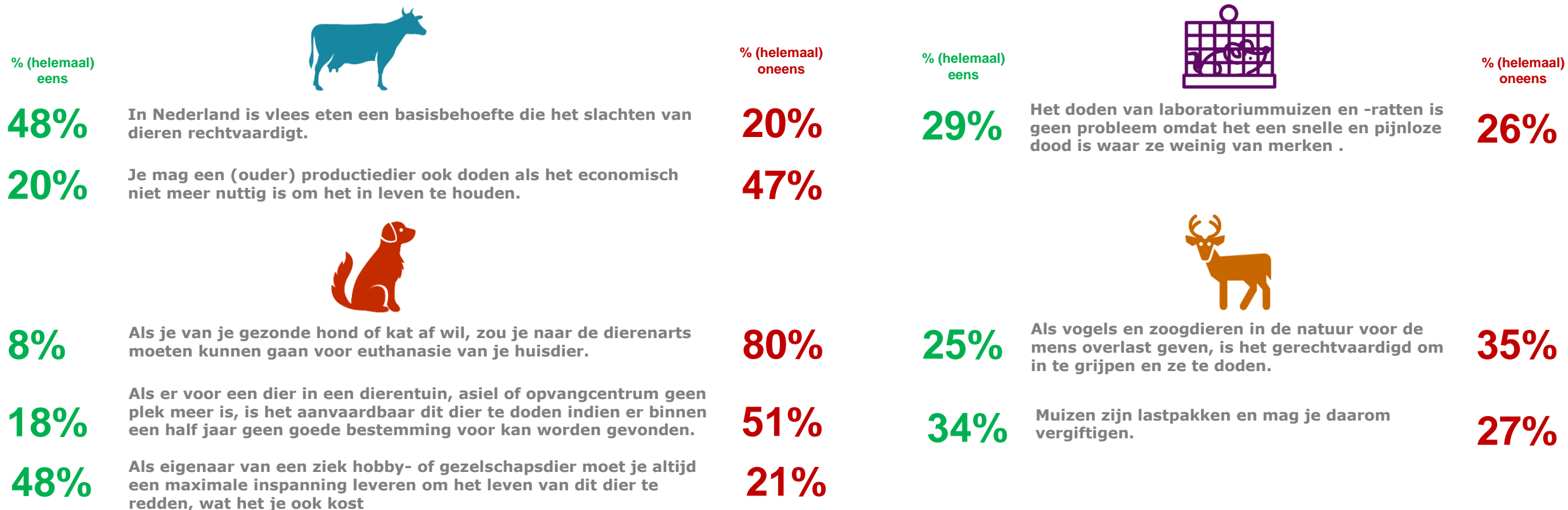
Belangrijkste rechtvaardigingen voor het doden van dieren

Zet de 3 volgens u belangrijkste rechtvaardigingen voor het doden van dieren op volgorde van belangrijkheid. Basis: alle respondenten (n=2.010)

Proefdieren en kleine natuurdieren lijken eerder (zonder reden) gedood mogen te worden dan andere diergroepen

- Bij het doden van dieren maakt het ook uit over welke diergroep we het hebben. Nederlanders zijn het er vaker niet (dan wel) mee eens dat productie- en recreatiedieren worden gedood wanneer ze oud zijn, er geen plek voor is of als ze overlast veroorzaken. Kleine proefdieren en natuurdieren lijken tot een andere categorie te behoren: 29% van de Nederlanders is het er bijvoorbeeld (helemaal) mee eens dat het geen probleem is om laboratoriummuizen en –ratten te doden.

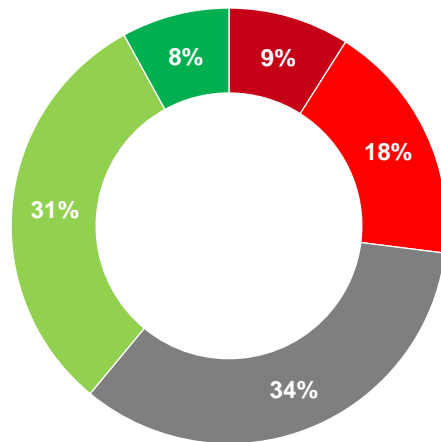

Nu volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: helft respondenten (n=circa 1.000)

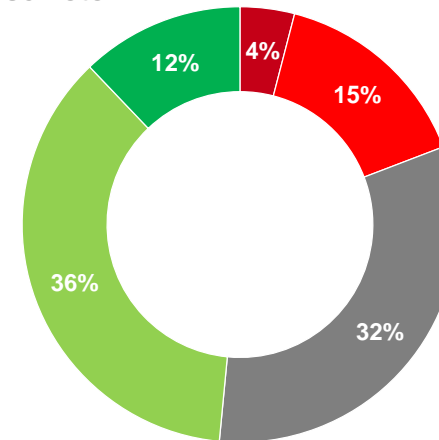
Verdeeldheid over afschieten edelherten om hongerdood te voorkomen

- Er is enige verdeeldheid over de stelling dat het goed is om een groot aantal edelherten af te schieten om sterfte door honger te voorkomen; 39% is het hier (helemaal) mee eens, terwijl 27% het juist (helemaal) niet eens is met deze stelling.
- Meer steun is er voor het plan om een kostbare verbinding met de Veluwe aan te leggen om dierensterfte te voorkomen: 48% van de Nederlanders is het (helemaal) eens met deze stelling.

Om jaarlijkse sterfte van de honger bij edelherten te voorkomen is het goed om er nu een groot aantal af te schieten.

Om dierensterfte in de Oostvaardersplassen te voorkomen is het beter om een kostbare verbinding met de Veluwe aan te leggen dan edelherten af te schieten.

■ helemaal oneens
■ oneens
■ niet eens, maar ook niet oneens
■ eens
■ helemaal eens

Nu volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: helft respondenten (n=circa 1.000)

4

Resultaten deel 3:
Diverse tegenstellingen

Dieren moeten voldoende bewegingsruimte krijgen

- De helft van de Nederlanders (50%) vindt het niet acceptabel als varkens, kippen en koeien onvoldoende ruimte en afleiding krijgen, ook niet als het geen negatieve gevolgen heeft voor hun lichamelijke gezondheid. Ook bij proefdieren is twee vijfde (43%) het niet eens met de stelling dat er vooral moet worden gekeken naar de omstandigheden die het beste zijn voor (het laten slagen van) de proef, ook als dat ten koste gaat van het welzijn van de proefdieren.
- Bij natuurdieren is iets meer terughoudendheid te merken. Een kwart (25%) van de Nederlanders vindt dat natuurdieren in Nederland overal vrij en naar hun eigen voorkeuren naar toe moeten kunnen bewegen en rondtrekken, ook als dit leidt tot overlast voor mensen.

% (helemaal)
eens

20%

Ik kan aanvaarden dat varkens, kippen en koeien onvoldoende ruimte en afleiding krijgen zolang het geen negatieve gevolgen heeft voor hun lichamelijke gezondheid.

% (helemaal)
oneens

50%

87%

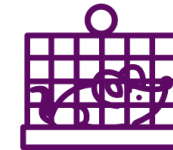
Weinig tijd is nooit een excuus om honden of paarden onvoldoende afleiding of beweging te geven.

2%

11%

Ik verwacht bij een bezoek aan de dierentuin alle dieren te kunnen zien, ook dieren die zich liever verstoppen.

64%

% (helemaal)
eens

19%

Bij proefdieren moet er vooral worden gekeken naar de omstandigheden die het beste zijn voor (het laten slagen van) de proef, ook als dat ten koste gaat van het welzijn van de proefdieren.

% (helemaal)
oneens

43%

25%

Natuurdieren moeten in Nederland overal vrij en naar hun eigen voorkeuren kunnen bewegen en rondtrekken, ook als dit leidt tot overlast voor mensen.

37%

Nu volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: helft respondenten (n=circa 1.000)

Verdeeldheid over een verbod op bijvoederen van natuurdieren in de winter

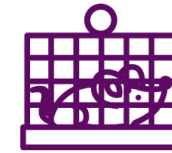
- Nederland is verdeeld over het bijvoederen van natuurdieren: 36% vindt dat bijvoederen in de winter van dieren in de natuur verboden moet worden, terwijl 30% dit verbod geen goed idee vindt.
- Verder vindt 46% het onacceptabel om proefdieren maximaal 24 uur geen eten of drinken te geven in het kader van hersenonderzoek.
- Waarom zou alleen een deel van de mensen vegetariër zijn? 16% van de Nederlanders vindt dat het een goed idee is om (met het oog op vleesvermindering) voor vleeseters als honden en katten een uitsluitend vegetarisch voer te ontwikkelen.

19%

Vleesetende vissen (zoals een zalm) moet je in viskwekerijen alleen houden als je geen andere vis of zeediertjes hoeft te vangen om ze te voeren.

36%

23%

Met de vergrijzing groeit de behoefte aan onderzoek met bepaalde apen naar de activiteit in de werkende hersenen. Het is acceptabel om deze dieren in het kader van hersenonderzoek maximaal 24 uur geen eten of geen drinken te geven.

46%

16%

Met het oog op vleesvermindering is het een goed idee om voor vleeseters als honden en katten een uitsluitend vegetarisch voer te ontwikkelen.

48%

7%

Het moet in Nederland mogelijk zijn om vleeshonden te fokken voor de export naar Azië

82%

36%

Dieren in de natuur moeten zichzelf kunnen redden, bijvoederen in de winter moet in het algemeen verboden worden.

30%

Nu volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: helft respondenten (n=circa 1.000)

Dieren moeten hun natuurlijke gedrag uit kunnen voeren

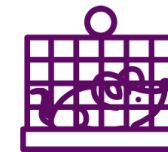
- Over het algemeen vinden de meeste Nederlanders dat dieren hun natuurlijke gedrag moeten kunnen uitvoeren. Zo vindt 43% het niet aanvaardbaar om sociale dieren als konijnen in hun eentje te houden als het medisch-wetenschappelijk onderzoek daarom vraagt.
- Mensen zijn wel meer verdeeld over het natuurlijke gedrag van wolven. Drie op de tien vinden dat wolven niet moeten worden belemmerd in hun natuurlijk gedrag, terwijl een evengroot deel het niet eens is met deze stelling. Wanneer we stelling iets anders formuleren blijkt dat een groot deel (58%) het wel eens is met de stelling dat we in Nederland de wolf niet moeten weggagen, maar onszelf en onze dieren tegen de wolf beschermen.

45%

Als wij varkens, koeien en kippen niet de mogelijkheden kunnen geven om hun natuurlijk gedrag uit te voeren, dan moeten we die soorten niet als productiedier willen houden.

17%

23%

Konijnen zijn sociale dieren die in groepen leven. Het is aanvaardbaar om konijnen als proefdier in hun eentje te houden als het medisch-wetenschappelijk onderzoek daarom vraagt.

43%

40%

Een paard zou nooit alléén in een stal of wei mogen staan.

18%

30%

Wolven moeten in hun natuurlijk gedrag niet belemmerd worden, ook niet als het gaat om jagen en zich met schapen voeden.

31%

58%

We moeten in Nederland de wolf niet weggagen, maar onszelf en onze dieren tegen de wolf beschermen.

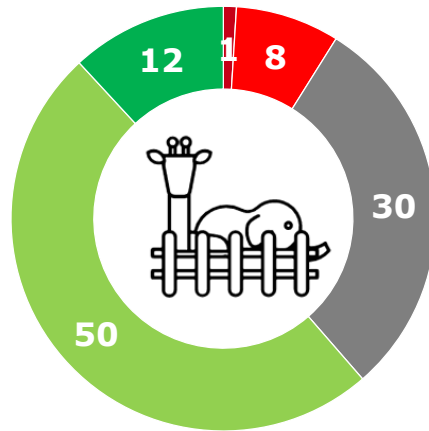
13%

Nu volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: helft respondenten (n=circa 1.000)

Er is wel steun voor dierentuinen, maar de dieren moeten wel natuurlijk gedrag kunnen vertonen

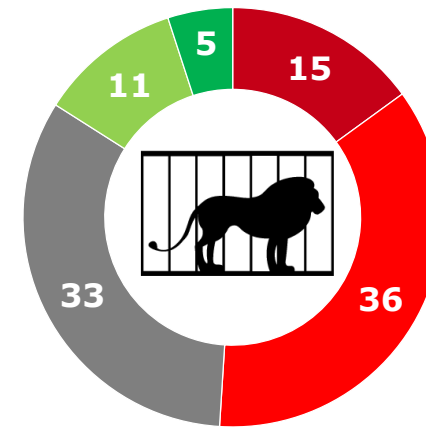
- Zes op de tien Nederlanders (62%) vinden dat als wij dierentuindieren niet de mogelijkheden kunnen geven om hun natuurlijk gedrag uit te voeren, die soort dan niet geschikt is om in dierentuinen te worden gehouden.
- Dat betekent niet dat dierentuinen passé zijn. De helft (51%) van de Nederlanders is het niet eens met de stelling dat dierentuinen in Nederland verboden zouden moeten worden; wilde dieren horen niet achter tralies. Verder is 16% het eens met de stelling en 33% heeft geen uitgesproken mening hierover.

Als wij dierentuindieren niet de mogelijkheden kunnen geven om hun natuurlijk gedrag uit te voeren, dan is die soort niet geschikt om in dierentuinen te worden gehouden.

■ helemaal oneens
■ oneens
■ niet eens, maar ook niet oneens
■ eens
■ helemaal eens

Dierentuinen zouden in Nederland verboden moeten worden; wilde dieren horen niet achter tralies.

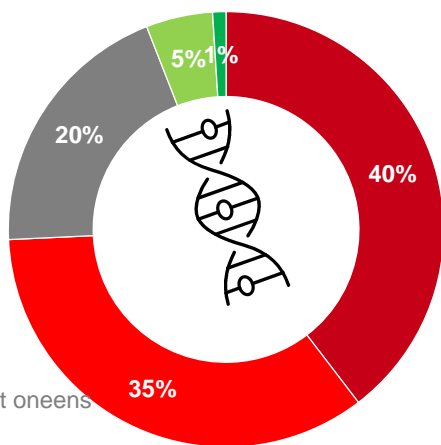

Nu volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: helft respondenten (n=circa 1.000)

Weerstand ten aanzien van genetische modificatie bij dieren

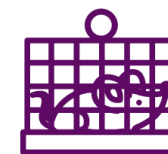
- Drie kwart (75%) van de Nederlanders is het niet eens met de stelling dat het DNA van een dier mag worden aangepast als het dier daarmee beter past bij de wensen van mensen.
- Er bestaat wat minder weerstand ten aanzien van genetische modificatie als hiervoor een andere reden wordt aangedragen. Zo is 19% het (helemaal) eens met de stelling dat het acceptabel is om varkens genetisch te modificeren zodat ze niet meer gevoelig zijn voor ernstige infectieziekten en 22% vindt het acceptabel om menselijke genen in te bouwen in het DNA van muizen omdat de resultaten van dieronderzoek dan beter vertaalbaar zijn naar de mens.

Het DNA van een dier aanpassen mag als het dier daarmee beter past bij de wensen van mensen

■ helemaal oneens
 ■ oneens
 ■ niet eens, maar ook niet oneens
 ■ eens
 ■ helemaal eens

Nu volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: alle respondenten (n=2.010)

22%

Het is acceptabel om menselijke genen in te bouwen in het DNA van muizen omdat de resultaten van dieronderzoek dan beter vertaalbaar zijn naar de mens.

44%

19%

Het is acceptabel om varkens genetisch te modificeren (oftewel het DNA te veranderen) zodat ze niet meer gevoelig zijn voor ernstige infectieziekten.

51%

Nu volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het hiermee oneens of eens bent. Basis: helft respondenten (n=circa 1.000)

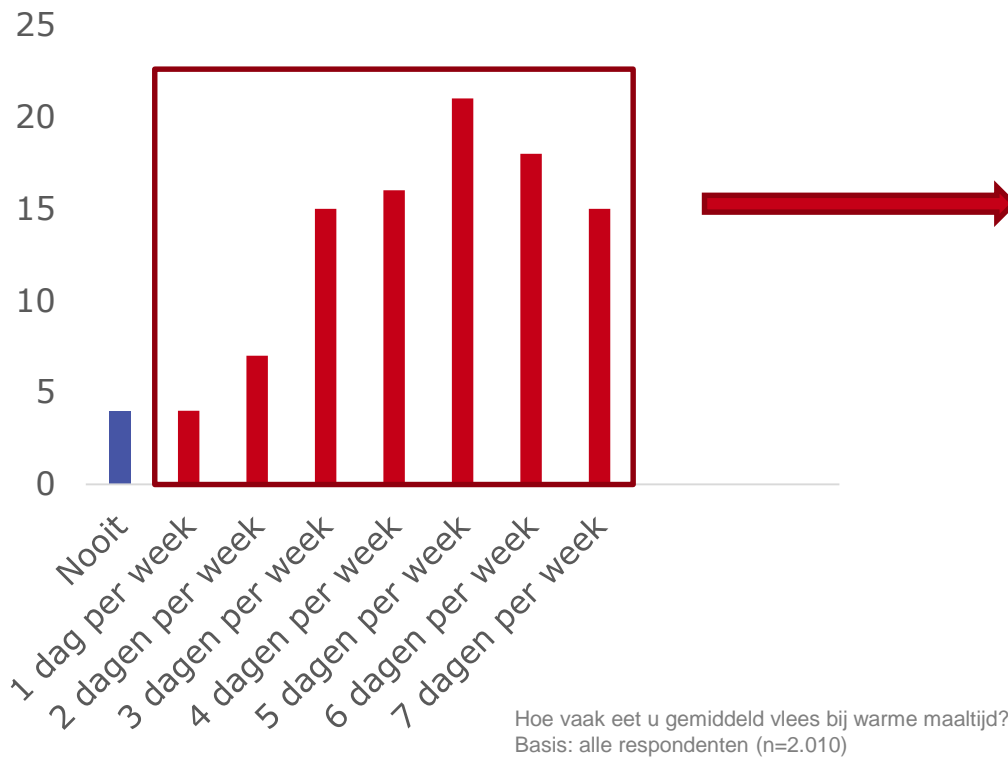
5

Resultaten deel 4:
Vragen over gedrag

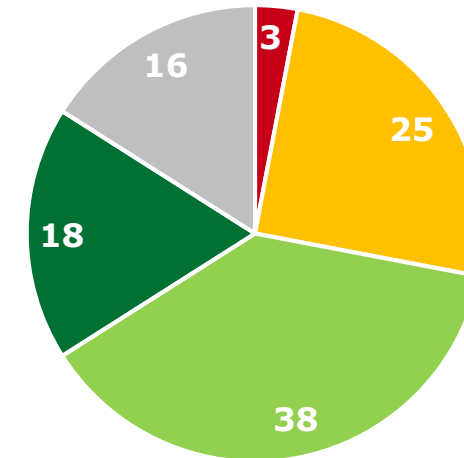
Groot deel van Nederlanders zegt te letten op Beter Leven keurmerk

- Vier vijfde (81%) van de Nederlanders die vlees kopen zegt te letten op het Beter Leven Keurmerk of anderszins op diervriendelijke wijze is geproduceerd.

Hoe vaak eet u gemiddeld vlees bij de warm maaltijd?

Is vlees dan voorzien van het Beter Leven keurmerk of anderszins op diervriendelijke wijze geproduceerd?

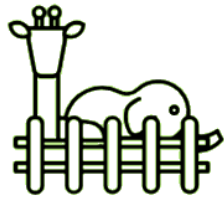
- nee, nooit
- ja, soms
- ja, regelmatig
- ja, altijd
- weet ik niet, daar let ik echt niet op

Als u vlees koopt, is dit dan voorzien van het Beter Leven keurmerk of anderszins op diervriendelijke wijze geproduceerd? Basis: alle respondenten (n=2.010)

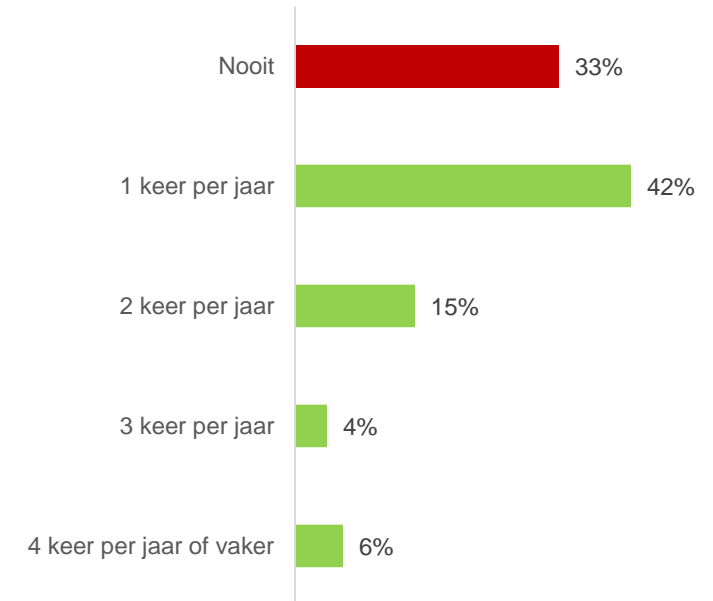

Twee derde van Nederlanders zegt wel eens een dierentuin te bezoeken

- Twee derde van de Nederlanders zegt wel eens een dierentuin/dierenpark te bezoeken.
- Meestal is dat 1 keer per jaar (42%).

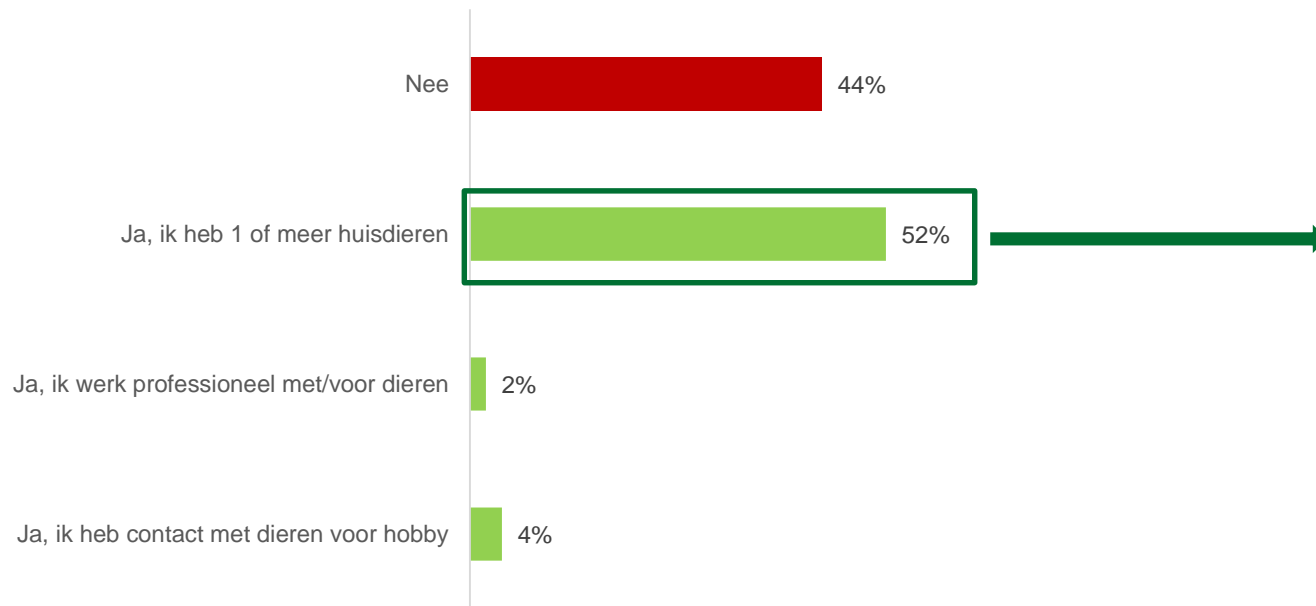
Dierentuinbezoek

Hoe vaak per jaar bezoekt u (naar schatting) een dierentuin/dierenpark? Dat kunnen grote (bijvoorbeeld Artis) en kleine dierenparken (bijvoorbeeld Aquazoo Leerdam) zijn. Dat kunnen parken zijn met verschillende soorten dieren (BurgerZoo), maar ook parken met bepaalde soorten dieren (Dolfinarium, Avifauna, Vlindertuin). Basis: alle respondenten (n=2.010)

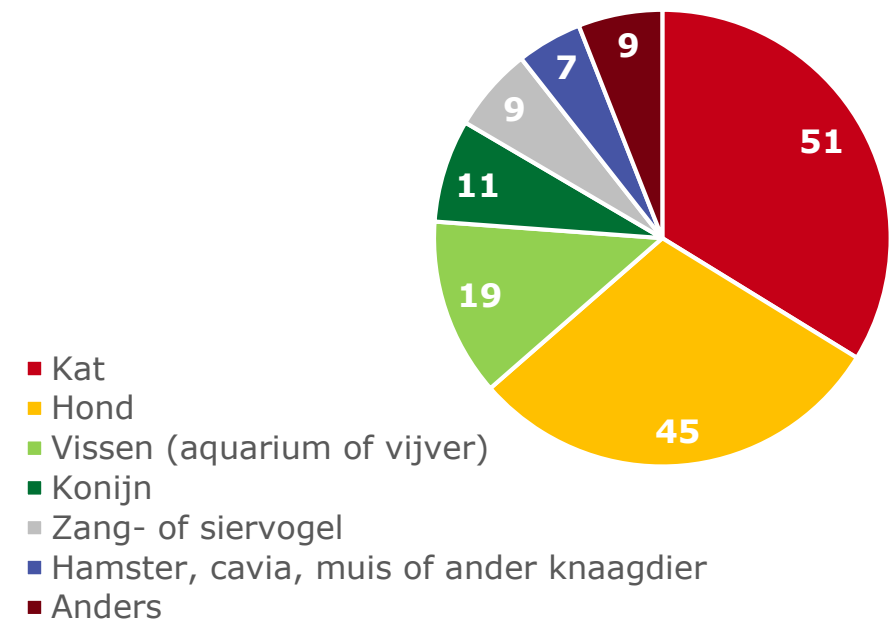
Ruim de helft van de Nederlanders zegt in het dagelijks leven contact met dieren te hebben

Contact met dieren

Heeft u in het dagelijks leven (veel) contact met dieren? Meerdere antwoorden mogelijk. Basis: alle respondenten (n=2.010)

Huisdier

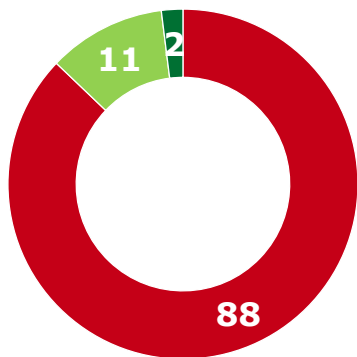

Welk(e) huisdier(en) heeft u? Meerdere antwoorden mogelijk. Basis: alleen gesteld aan respondenten die één of meerdere huisdieren hebben (n=1.045)

Een tiende (13%) van de Nederlanders heeft wel eens gedemonstreerd / online ongenoegen geuit over het gebruik van proefdieren

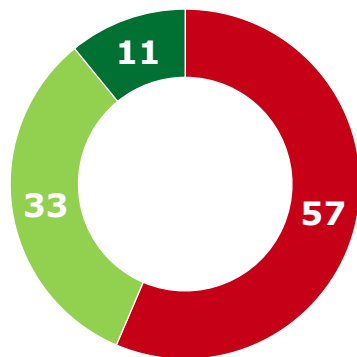
Gedemonstreerd tegen het gebruik van proefdieren?

- Nee nooit
- Ja wel eens
- Ja vaak

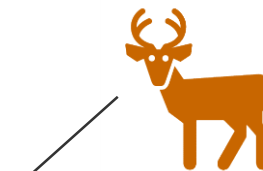
Heeft u wel eens gedemonstreerd tegen of (online en/of op andere plekken) uw ongenoegen geuit over het gebruik van proefdieren? Basis: alle respondenten (n=2.010)

Let bij aankoop van producten of deze niet op dieren zijn getest?

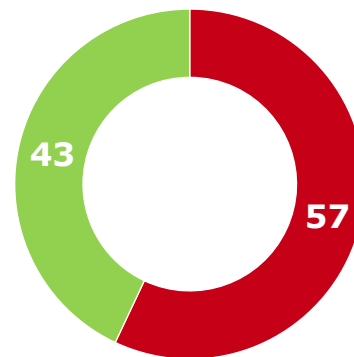

- Nee nooit
- Ja, soms
- Ja, altijd

Let u bij de aankoop van producten of deze niet op dieren zijn getest? Basis: alle respondenten (n=2.010)

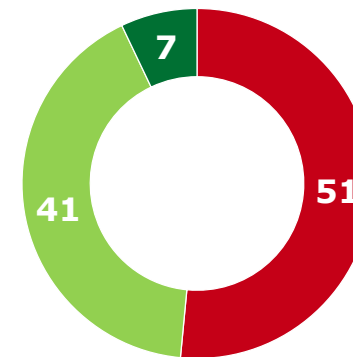
Doneert wel eens aan natuur- of dierenbeschermingsorganisaties?

- Nee
- Ja

Doneert u wel eens aan natuur- of dierenbeschermingsorganisaties? Basis: alle respondenten (n=2.010)

Acties ondersteund met doel leven van dieren in natuur te verbeteren?

- Nee, nooit
- Ja, wel eens
- Ja, vaak

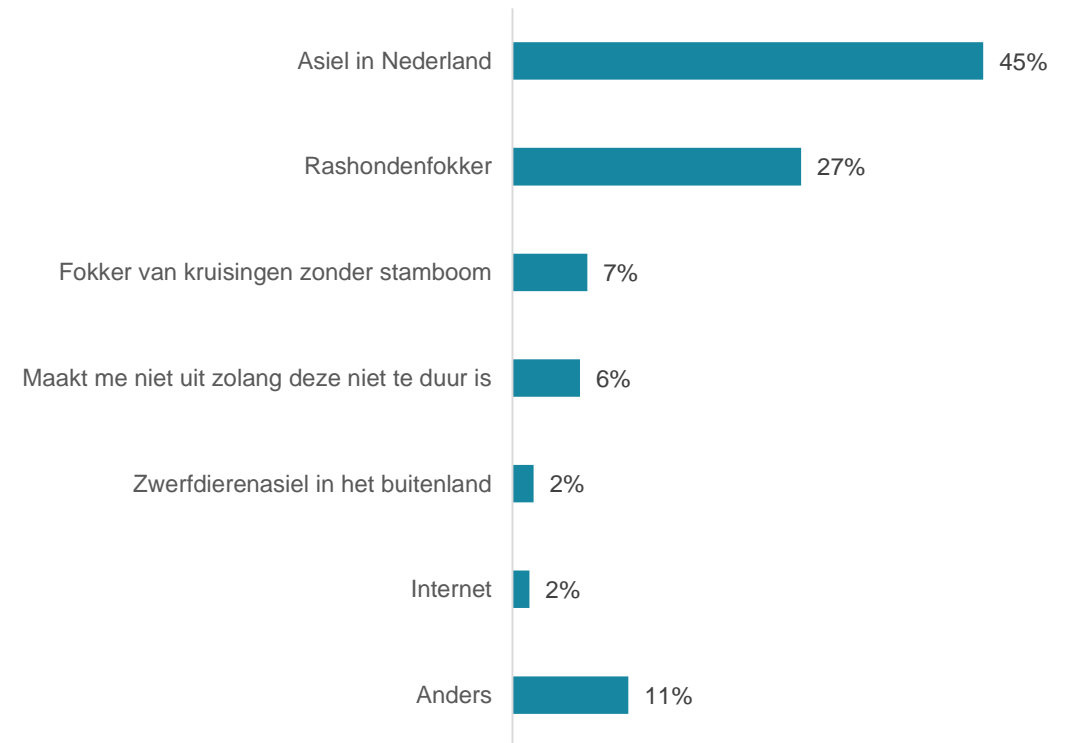
Heeft u wel eens acties ondersteund die als doel hadden het leven van dieren in de natuur te verbeteren? Basis: alle respondenten (n=2.010)

Nederlanders zouden eerder een hond kopen bij een asiel dan bij een fokker

- Ook hebben we gevraagd waar Nederlanders een hond zouden aanschaffen in het hypothetische geval dat ze dat zouden willen. Het meest gegeven antwoord is het dierenasiel: 45%

Plekken waar mensen een hond zouden kopen

Stel dat u een hond zou willen aanschaffen, waar zou deze dan bij voorkeur vandaan komen? Basis: alle respondenten (n=2.010)

6

Bijlage:
Achtergrondkenmerken doelgroep

Achtergrondkenmerken doelgroep

- De data zijn gewogen op basis van ideaalcijfers van het Nederlands publiek van 18 tot en met 69 jaar. De volgende achtergrondvariabelen zijn meegenomen in de weging: geslacht, leeftijd, opleiding, etniciteit, regio, stedelijkheidsgraad en grootte huishouden. Hieronder staan de gewogen resultaten van deze achtergrondkenmerken van de 2.010 respondenten die hebben deelgenomen aan het onderzoek.

